

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

ક્રિમીનલ અપીલ નંબર ૧૩૩૧/૨૦૦૬

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને મોકલવું કે નહિ?	
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય	

	પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	
--	---------------------	--

=====

ગુજરાત રાજ્ય. અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

રતનસિંહ બુમલસિંહ બારિયા અને ૩.

પ્રતિવાદી (ઓ)/સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

એપેલન્ટ(ડ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી એલ.આર. પૂજારી

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૩ તરફે એબેટ થયેલ

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ - ૨, ૪ તરફે એચસીએલએસ કમિટી,
એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ - ૨, ૪ તરફે એડવોકેટ શ્રી મૃદુલ
એમ. બારોટ

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી

તારીખ:૦૬/૧૨/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી)

૧. હાલની અપીલ એપેલેન્ટ – રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ (જેને હવે પછી ટૂંકમાં “સીઆર.પી.સી.” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧૦, પંચમહાલ એ ટ ગોધરા દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૧૮/૨૦૦૫ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૪/૧૨/૨૦૦૫ ના હુકમ અને ચુકાદાની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારતા દાખલ કરેલ છે કે જેના દ્વારા, વિદ્વાન જજશ્રીએ આરોપી વ્યક્તિઓને જે ગુનાઓ માટે તેમના પર કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો તેમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવા મહેરબાની કરેલ હતી.

૨. ટૂંકી હકીકતો નીચે મુજબ છે :

૨.૧ રાયજીભાઈ સોમાભાઈ એ સામાવાળા આરોપી નં. ૨ એટલે કે લીલીબેનના પતિ છે અને તારીખ ૧૫/૩/૨૦૦૫ થી ૧૬/૩/૨૦૦૫ સુધી, ભૂપત સિવાયના તમામ બાળકોને આરોપી નં. ૧-રતનસિંઘ રૂમાલસિંઘ બારિયાના ઘરે ઊંઘવા માટે મોકલી આપવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં એવી વિગત છે કે સામાવાળા નં. ૧ થી ૪ એ ફરિયાદીના ભાઈ અને સામાવાળા નં. ૨-લીલીબેનના પતિનું ખૂન કરવાનું કાવતરું ઘડ્યું હતું. વધુમાં એવી વિગત છે કે ભોગ બનનાર રાયજીભાઈ સોમાભાઈને દારૂ પીવડાવવામાં આવ્યો હતો અને

ઈજાઓ પહોંચાડ્યા બાદ ગળું દબાવી દેવામાં આવ્યું હતું અને આ સામાવાળા આરોપીઓએ એકબીજા સાથેના કાવતરામાં ખૂન કર્યું હતું. તેઓએ ખૂન કર્યું નથી તેવું દર્શાવવા માટે, તેઓએ અંદરોઅંદર પુરાવાનો નાશ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો પરંતુ ત્યારબાદ આમાંના સામાવાળા દ્વારા મરણ જનારનું ગળું દબાવીને ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આ બનાવ અંગે એક ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી હતી જેમાં તપાસ અમલદારે તપાસ પૂર્ણ કરી હતી અને ત્યારબાદ, ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (જેને હવે પછી ટૂંકમાં “આઈપીસી” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૨૦૧ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ચાર્જશીટ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

૨.૨ સદર કેસ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા વિચારણીય ન હોવાથી સેશન્સ કોર્ટને સોંપવામાં આવ્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષના પ્રારંભિક કથન પર, આંક ૬ થી આરોપનામું ફરમાવવામાં આવ્યું હતું. નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હોવાથી, ફરિયાદપક્ષે મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં કેસ સાબિત કરવા માટે પુરાવા આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

૨.૩ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કુલ દસ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી છે જે મૌખિક જુબાનીઓની યાદી નીચે મુજબ દર્શાવેલ છે.

પી.ડબલ્યુ. નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક નં.
૧	ભરતભાઈ સોમાભાઈ બારિયા	૧૪

પી.ડબલ્યુ. નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક નં.
૨	ફતેસિંઘ જેસિંગભાઈ	૧૭
૩	ભૂપતભાઈ રાયજીભાઈ બારિયા	૨૦
૪	નરવતસિંઘ અભેસિંઘ બારિયા	૨૧
૫	સરતાનભાઈ મગનભાઈ બારિયા	૨૭
૬	અમરસિંઘ કોદરભાઈ બારિયા	૨૯
૭	ભીમસિંઘ જયસિંઘ બારિયા	૩૧
૮	ડો. મિનેશકુમાર વિનોદચંદ્ર દોશી	૩૨
૯	ડો. શિવકુમાર બાબુલાલ ગોયલ	૩૫
૧૦	કીર્તિકુમાર ગોકળદાસ પટેલ	૪૨

૨.૪ સાથોસાથ, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા જે પણ નીચે મુજબ સમાવવામાં આવ્યા હતા:

અનુ. નં.	વિગત	આંક નં.
૧	શબની તપાસ માટેની યાદી	૩૩
૨	આરોપી નં. ૩- પૂનાભાઈ પુંજભાઈ બારિયાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ	૩૮
૩	આરોપી નં. ૧-રતનસિંઘ રૂમાલસિંઘ બારિયાનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ	૩૬
૪	આરોપી નં. ૨-લીલાબેન રાયજીનું મેડિકલ સર્ટિફિકેટ	૩૭
૫	ભરતભાઈ સોમાભાઈ દ્વારા આપવામાં આવેલ અકસ્માત એન્ટ્રી નં. ૮/૦૫	૧૫
૬	આરોપી નં. ૨ લીલી રાયજી સામે પ્રોહિબિશન કેસ	૩૦
૭	મૂળ ફરિયાદ	૧૬
૮	ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું	૨૪
૯	ઇન્કવેસ્ટ ફોર્મ	૨૫
૧૦	ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું	૨૬
૧૧	શબ પરથી મળી આવેલા કપડાં કબજે કર્યાનું પંચનામું	૧૮

અનુ. નં.	વિગત	આંક નં.
૧૨	આરોપી નં. ૧ ની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું	૨૨
૧૩	આરોપી નં. ૩ ની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું	૨૮
૧૪	આરોપી નં. ૨ ની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું	૧૯
૧૫	આરોપી નં. ૪ ની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું	૨૩
૧૬	આરોપી-રતનસિંઘ રૂમાલસિંઘનું આલ્કોહોલ તપાસ સર્ટિફિકેટ 'ફોર્મ-સી'	૪૦
૧૭	આરોપી-પૂનાભાઈ પુંજાભાઈનું આલ્કોહોલ તપાસ સર્ટિફિકેટ 'ફોર્મ-સી'	૪૧

૨.૫ પુરાવા આપવાનું પૂર્ણ થયા પછી અને પુરાવા બંધનું પુરસીસ રજૂ કરવામાં આવ્યા બાદ, સામાવાળા આરોપી વ્યક્તિઓના સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ વધુ નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, કેસ વિચારણા માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો. મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ, મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજની સંપૂર્ણ તપાસ કર્યા પછી, વિદ્વાન

એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧૦, પંચમહાલ એ ટ ગોધરા દ્વારા તારીખ ૧૪/૧૨/૨૦૦૫ ના હુકમ અને ચુકાદાથી સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૩૫(૧) હેઠળની સત્તાની રૂએ આઈપીસી ની કલમ ૨૦૧ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સામાવાળા આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવા મહેરબાની કરેલ હતી.

૨.૬ આ એ હુકમ અને ચુકાદો છે જેને રાજ્ય સત્તામંડળ દ્વારા હાલની ફોજદારી અપીલનો વિષય બનાવવામાં આવ્યો છે. આ અદાલત દ્વારા તારીખ ૨૪/૪/૨૦૦૮ ના હુકમથી અપીલ એડમિટ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ રજિસ્ટ્રી દ્વારા પેપર બુક મળ્યા પછી, હાલની અપીલ આખરી નિકાલ માટે મૂકવામાં આવી છે.

૩. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી એલ.આર. પૂજારીએ એવી દલીલ કરી છે કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ કરતી વખતે, વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજે હુકુમત વાપરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. તેમણે એવી દલીલ કરી છે કે સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. બાળ સાક્ષી ભૂપત બારિયા, જેઓ ગુનાની જગ્યાના સ્થળ પર હોવાનો દાવો કરતા પુત્ર છે, તેમની ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ તરીકે આંક ૨૦ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી અને આ બાળ સાક્ષીના કથનનો ઉલ્લેખ કરીને, તેમણે એવી દલીલ કરી છે કે આ સાક્ષીએ ખાસ કરીને તમામ ચારેય આરોપીઓના નામ આપ્યા છે અને ફરિયાદપક્ષના કેસને ખાસ સમર્થન આપ્યું છે. જો કે, આ સાક્ષી, શરૂઆતમાં

સમર્થન આપ્યું હોવા છતાં, હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે પરિણામે, તેમના કથનને સંપૂર્ણપણે ઇગાવી દેવું જોઈતું ન હતું જે ભૂલ વિદ્વાન જજશ્રી દ્વારા કરવામાં આવી છે. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે અન્ય સાક્ષીઓ મારફતે પણ કેસ સ્થાપિત થયો છે અને સદર બનાવ અંગે બાલાસિનોર ખાતે રિપોર્ટ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, ફરિયાદી તેમના ભાઈના ઘરે દોડી ગયા હતા અને આ સામાવાળા આરોપીઓ દ્વારા ગળું દબાવવામાં આવેલ તેમના ભાઈનું શબ મળી આવ્યું હતું. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગુનો આચરવા પાછળનો હેતુ આ સાક્ષી એટલે કે ફરિયાદી દ્વારા સ્થાપિત થાય છે જેમને કાકા ફતેસિંઘ જેસિંગભાઈ દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી કે આરોપી નં. ૨- લીલાબેનને રાયજી સના સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો હતા અને તેના કારણે, કેટલીક વાર, તકરારો થતી હતી અને ગુનો આચરવાનો હેતુ સ્થાપિત થતો હોવાથી, નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ પસાર કરી શકાયો ન હોત. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે એવો કેસ નથી કે સામાવાળા સાચે જ ફરિયાદપક્ષમાં ખોટી રીતે આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હોય, હકીકતમાં, સદર બનાવની જાણ થતાં જ, જે સામગ્રી મળી આવી હતી તે પૂરતી માલૂમ પડી હતી અને તેથી, તારીખ ૧૮/૩/૨૦૦૫ ના રોજ, સામાવાળાની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે ગુનાહિત સામગ્રી ગુનાની જગ્યાએથી જ મળી આવી છે જે પંચનામું ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે તપાસ અમલદારના પુરાવાથી પણ, કેસ ન્યાયી

શંકાથી પર સાબિત થાય છે. પરંતુ, કેટલાક નજીવા મુદ્દાઓના કારણે, અનુમાન લગાવવામાં આવ્યું છે અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે જે હુકુમતની સ્પષ્ટ ભૂલ સિવાય કંઈ નથી. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે કોઈપણ આરોપી વ્યક્તિ દ્વારા ગુનાહિત સંજોગો અંગે કોઈ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હોય તેવું જણાતું નથી અને તેથી, માત્ર ફરિયાદપક્ષે ન્યાયી શંકાથી પર કેસ સાબિત કર્યો નથી તેટલા માત્રથી, આ સામાવાળા આરોપીઓને ગુનાહિત સંજોગો સ્પષ્ટ કરવાની ફરજમાંથી મુક્ત કરશે નહીં. તેમ ન કર્યું હોવાથી, વિદ્વાન જજશ્રી દ્વારા વ્યાજબી અનુમાન કરવામાં આવવું જોઈતું હતું. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે બાળ સાક્ષી ભૂપતને કોઈપણ આરોપી સાથે કોઈ દુશ્મનાવટ નહોતી. તેનાથી વિપરીત, તે લીલાબેન અને મરણ જનારનો પુત્ર હોવાથી, વિદ્વાન જજશ્રી દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને વ્યાજબી ઠેરવવા માટે વ્યાજબી અનુમાન ઊભું કરવું જોઈતું ન હતું. તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે સામાવાળા આરોપીઓ દ્વારા જે કાવતરું ઘડવામાં આવ્યું હતું તે ન્યાયી શંકાથી પર સાબિત થયું હતું. એ પણ ધ્યાને લાવવામાં આવ્યું છે કે મેડિકલ પુરાવા અને મરણ જનારને જે ઈજાઓ પહોંચી છે તે મરણ જનારનું મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી માલૂમ પડી છે અને તેથી, આ ખૂનનો કેસ હોવાથી, વિદ્વાન જજશ્રી દ્વારા કોઈ હળવો અભિગમ અપનાવી શકાયો ન હોત. તેઓ આપણને પોસ્ટ મોર્ટમ રિપોર્ટ સાથે વિવિધ સાક્ષીઓની જુબાનીઓ તરફ વધુ લઈ ગયા છે જેના પર ઈજાઓ અને મૃત્યુનું કારણ પ્રતિબિંબિત થઈ રહ્યું છે અને તે દ્વારા દલીલ કરી છે

કે આ એક યોગ્ય કેસ છે જેમાં નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને ઉલટાવવાની જરૂર છે. તેમણે વધુમાં એ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે કે માત્ર બાળ સાક્ષી હોસ્ટાઈલ થઈ ગયો હોવાના કારણે, તેના પુરાવાને પૂરેપૂરો અવગણી શકાયો ન હોત. જો કે, જો આ સાક્ષીની જુબાનીનો કોઈ પણ ભાગ, જેઓ હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે, તે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતો હોય, તો તેને અવગણી શકાયો ન હોત અને આવી પરિસ્થિતિ હોવાથી, વિદ્વાન જજશ્રી દ્વારા ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી હોય તેવું જણાય છે. તેમણે વધુમાં એ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે કે નિઃશંકપણે, કેસ મુખ્યત્વે બાળ સાક્ષીના કથન પર કેન્દ્રિત છે. પરંતુ રેકૉર્ડ પર પ્રતિબિંબિત થતા અન્ય મજબૂત પુરાવાઓને અવગણવા માટે આ પોતે પૂરતું નથી અને આ દલીલ કરીને, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે અદાલતને અપીલ મંજૂર કરવા અરજ કરેલ છે.

૪. એપેલન્ટ-રાજ્ય દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા આ સ્ટેન્ડનો વિરોધ કરવા માટે, સામાવાળા નં. ૧, ૨ અને ૪ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી મૃદુલ એમ. બારોટે અદાલત સમક્ષ દલીલ કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને વ્યાજબી ઠેરવતી વખતે યોગ્ય કારણો આપવામાં આવ્યા છે અને તેથી, કાયદાની અથવા હકીકતની કોઈ ખામીના અભાવે, કોઈ હુકમ રદ કરી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે કાયદાની પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ એ છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા જે તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે તેનાથી વિપરીત શક્ય એવો અભિપ્રાય સંભવ હોય તો પણ, અપીલ ક્ષેત્રાધિકારનો

ઉપયોગ કરીને કોઈ તારણ બદલી શકાય નહીં અને તેથી, આખરે અપીલ ગ્રાહ્ય ન રાખવા અને કોઈ કેસ બનતો ન હોવાથી તેને ફગાવી દેવા અરજ કરેલ છે.

૫. સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિજ્ઞાન એડવોકેટોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું નિરીક્ષણ કર્યા પછી અને વિજ્ઞાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોમાંથી પસાર થયા પછી, નીચેના સંજોગો પ્રવર્તી રહ્યા છે જે, અમારા મતે, ધ્યાન આપવા યોગ્ય છે:

એ) ભરતભાઈ સોમાભાઈ બારિયાએ દાખલ કરેલી ફરિયાદમાં ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે શેહરા પોલીસ સ્ટેશનથી અકસ્માત મોત નં. ૮/૦૫ હોવાની એક માહિતી પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી જેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૧૭/૩/૨૦૦૫ ના રોજ સાલમપુરા ગામના ચીપલી ફળિયામાં, રાયજીભાઈ સોમાભાઈએ કપાસની સોટી વડે પોતાનું ગળું દબાવી દીધું હતું અને તે રીતે આત્મહત્યા કરી હતી. આ માહિતી તેમને બપોરે આશરે ૩.૩૦ વાગ્યે બાલાસિનોર ખાતે ટેલિફોન દ્વારા આપવામાં આવી હતી જ્યાં ફરિયાદી રહે છે અને તેથી, ફરિયાદી દોડી આવ્યા હતા અને કાકા ફતેસિંઘભાઈ જેસિંગભાઈ પાસેથી માહિતી મળતાં કે મરણ જનાર ભાઈની પત્નીને રાયજી સના સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો છે અને તેના કારણે, તારીખ ૧૫/૧૬ માર્ચ, ૨૦૦૫ ના રોજ, આરોપી લીલાબેને અન્ય આરોપી વ્યક્તિઓની સંડોવણીથી બાળકોને ઊંઘવા માટે રતનસિંઘ રૂમાલસિંઘના સ્થળે મોકલી આપ્યા હતા અને ત્યારબાદ, મરણ જનારને દારૂ પીવડાવ્યા પછી, મરણ જનારને ફટકા મારીને ગળું દબાવી દેવામાં

આવ્યું હતું. આ સંદર્ભમાં, જો આપણે આંક ૧૪ પર તપાસવામાં આવેલા ભરતભાઈ સોમાભાઈ-પી.ડબલ્યુ.નં. ૧ ની જુબાની જોઈએ, તો એવું જણાશે કે તેમણે અન્ય વ્યક્તિઓ પાસેથી અથવા મરણ જનારની પત્ની આરોપી લીલાબેન પાસેથી કોઈ પૂછપરછ કરી નથી. તે ઉપરાંત, ડૉક્ટર દ્વારા રિપોર્ટ સબમિટ કર્યા પછી પણ, આ ફરિયાદીએ કોઈ ફરિયાદ નોંધાવીને કશું જ આક્ષેપિત કર્યું નથી અને આ સાક્ષીને કોઈ અંગત જાણકારી નથી અને તેઓ એવું જણાવી રહ્યા છે કે મરણ જનારના પુત્ર ભૂપતે એવું જણાવ્યું હતું કે આરોપીઓએ મરણ જનારનો અંત આણ્યો છે. આ સાક્ષીને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. પરંતુ ઉલટતપાસમાં, તેઓ દાવો કરી રહ્યા છે કે આરોપી નં. ૨ એટલે કે લીલાબેનને અન્ય આરોપી રાયજી સના સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો હતા અને તેના કારણે, ઘણી તકરારો થતી હતી અને તેથી, એવું અનુમાન છે કે આરોપી વ્યક્તિઓએ મરણ જનારનું ખૂન કર્યું છે.

બી) હવે ફરિયાદીની આ જુબાનીના સંદર્ભમાં, જેમણે ફતેસિંઘ બારિયાના કહેવાથી ગેરકાયદેસર સંબંધો હોવાનું બતાવ્યું હતું, તો આંક ૧૭ પર પી.ડબલ્યુ.નં. ૨ તરીકે તપાસાયેલા કાકા ફતેસિંઘ બારિયાએ કહેવાતા ગેરકાયદેસર સંબંધો વિશે કંઈપણ ઉચ્ચાર્યું નથી અને તેનાથી વિપરીત, આ ફતેસિંઘ બારિયાએ સ્વીકાર્યું છે કે કોઈ પણ સમયે, રાયજી રૂમાલ અને મરણ જનાર વચ્ચે કોઈ પણ સમયે કોઈ ઝઘડો થયો ન હતો અને તેમણે જણાવ્યું છે કે તેમના સંબંધો ખૂબ જ સૌહાર્દપૂર્ણ હતા. આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં એ પણ

બહાર આવી રહ્યું છે કે મરણ જનારને કેટલાક લોકો સાથે વેરભાવ હતો કારણ કે તેઓ દારૂનો ધંધો કરતા હતા. પરંતુ હકીકત એ છે કે ગેરકાયદેસર સંબંધો વિશે, આ સાક્ષી દ્વારા કોઈ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, ફરિયાદી અને પી.ડબલ્યુ.નં. ૨-ફ્લેસિંગના કથનમાંથી ભારે વિરોધાભાસ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

સી) સામગ્રીમાંથી વધુમાં એ વાત બહાર આવે છે કે આંક ૨૦ પર પી.ડબલ્યુ.નં. ૩ તરીકે તપાસાયેલા ભૂપતભાઈ બારિયા, જેઓ બાળ સાક્ષી છે, તેમણે ઘટનાનું વર્ણન કર્યું છે કે આ સામાવાળા આરોપીઓએ તેમના પિતાનો અંત આણ્યો છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેમણે તેમના પિતાને માર મારવાની અને ઢસડવાની આ ઘટના જોઈ, ત્યારે આશરે ૧૦ વર્ષની વયના બાળકે વચ્ચે પડવાને બદલે રાયજી સાવિયાના ઘરેથી બહેન માંગીને બોલાવી હતી અને તે સમયે, મરણ જનારનું ગળું દબાવી દેવાયું હતું અને તેથી, એવું જણાય છે કે સામાવાળા આરોપીઓ સામે કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે આ સાક્ષી પર આધાર રાખ્યો છે પરંતુ આ સાક્ષીની વિશ્વસનીયતા ગંભીર શંકાના ઘેરામાં છે કારણ કે તેમણે તેમના પિતાને બચાવવાનો કે વચ્ચે પડવાનો પ્રયાસ કર્યો નથી પરંતુ, તે સિવાય, ઉલટતપાસમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે ઉત્તરક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી કાકા ભરતભાઈએ નામો આપવાની સૂચના આપી હતી. જ્યારે પોલીસ આવી, ત્યારે ગામના ફળિયામાં ભેગા થયેલા લોકો વચ્ચે આ સામાવાળા આરોપીઓના નામો આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું અને આ બાળ સાક્ષીને કોના કોના

નામો આપવાના છે તે જણાવવામાં આવ્યું હતું. આ સ્પષ્ટપણે પ્રતિબિંબિત કરે છે કે આ બાળ સાક્ષી અદાલત સમક્ષ કુદરતી રીતે જુબાની આપી રહ્યા નથી, પરંતુ ગામની બીજી કેટલીક વ્યક્તિઓના કહેવાથી, તેઓ નામો આપી રહ્યા છે જે પહેલાથી જ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી કથિત ગુનામાં આરોપીઓને ફસાવવાની તમામ શક્યતાઓ છે. આ સાક્ષીએ અગાઉથી જ જણાવ્યું છે કે સદર બનાવ પહેલાં, ગામમાં ગુલાબભાઈ સાથે થયેલા ઝઘડાના કારણે પિતા સામે ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી હતી અને તેથી, આના સરેરાશ વાંચનથી સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે વિચારપૂર્વકની વિચારણા પછી નામો આપવામાં આવ્યા છે અને તેમની જુબાનીમાંથી પ્રતિબિંબિત થાય છે તેમ બાળ સાક્ષીને શીખવવામાં આવ્યું છે. નિઃશંકપણે, બાળ સાક્ષી પર આધાર રાખી શકાય છે, પરંતુ આધાર રાખતા પહેલાં, અન્ય પાસાઓ પર પણ ધ્યાન આપવું જરૂરી છે.

ડી) રેકૉર્ડ પરથી પ્રતિબિંબિત થતી વધુ સામગ્રી દર્શાવે છે કે સંકલનના પાના ૭૬ પર આંક ૨૬ પર રજૂ કરાયેલ ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું લોહીના કોઈ ડાઘ દર્શાવતું નથી અને બંગડીના ટુકડા પણ લોહીના કોઈ ડાઘ દર્શાવતા ન હતા અને આ પંચનામું સામાવાળા આરોપીઓ સામે કેસ સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ ગુનાહિત સંજોગો દર્શાવતું નથી.

ઈ) વધુ એક હકીકત અન્ય સાક્ષી એટલે કે આંક ૩૧ પર તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ.નં. ૭, ભીમસિંઘ જયસિંઘ બારિયા પાસેથી પણ ધ્યાનમાં લેવાની છે, જેઓ શરૂઆતમાં ફરિયાદની તપાસ કરનાર વ્યક્તિ હતા. આ સાક્ષીએ તેમની

ઉલટતપાસમાં સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે અકસ્માત મોતની ફરિયાદ લીધા પછી, તપાસ દરમિયાન એવું જાણવા મળ્યું હતું કે મરણ જનારે જાતે જ પોતાનું ગળું દબાવી દીધું હતું અને તેથી, તે દિશામાં ફરિયાદ આગળ વધારવામાં આવી હતી. એફ) તે ઉપરાંત, જો આંક ૩૫ પર પી.ડબલ્યુ.નં. ૯ તરીકે તપાસાયેલા મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. શિવકુમાર ગોયલની જુબાનીનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો એવું જણાશે કે બે આરોપી વ્યક્તિઓને ઇજાઓ પહોંચી હતી, પરંતુ ફરીથી તે ઇજાઓ કોઈ સખત પદાર્થને કારણે શક્ય હતી. આ ડૉક્ટરે જુબાની આપી છે કે બજારમાં ઉપલબ્ધ જરૂરી દવામાં ક્યારેક દારૂ પણ હોય છે અને તેથી, આ જુબાનીના આધારે, એવું સ્પષ્ટપણે બહાર આવતું નથી કે ફરિયાદપક્ષના કેસને કોઈ મજબૂત સમર્થન ઉપલબ્ધ છે.

જી) ઉપરોક્ત બાબતો સિવાય, જો આપણે સામગ્રીની વધુ તપાસ કરીએ, તો સંકલનના પાના ૩૩ પર ઉલ્લેખિત સેરોલોજિકલ રિપોર્ટમાં લોહીના કોઈ ડાઘ મળી આવ્યા નથી અને સંકલનના પાના ૧૩૪ પર દર્શાવ્યા મુજબ "બી" ગ્રુપનું લોહી મળી આવ્યું છે અને તેથી, એવું જણાય છે કે બાળ સાક્ષી સિવાય, કોઈપણ વ્યક્તિએ ફરિયાદપક્ષના કેસને મજબૂત રીતે ટેકો આપ્યો નથી જે તમામ આરોપીઓને ગુનો આચરવા સાથે સીધી રીતે જોડી શકે અને તેથી, આ નબળા પુરાવાના આધારે જે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતા નથી, એવું જણાય છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે ફરિયાદપક્ષના કેસને માન્યો નથી અને તારીખ ૧૪/૧૨/૨૦૦૫ ના હુકમ અને ચુકાદા દ્વારા સામાવાળા આરોપીઓ સામે

મૂકવામાં આવેલા આરોપોના સંબંધમાં નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ પસાર કર્યો છે.

એચ) એવું જણાય છે કે બાળ સાક્ષી ભૂપતના કથનમાંથી પ્રતિબિંબિત થતા ઉપર ટાંકવામાં આવેલા ઉપરોક્ત સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, જે બાળ સાક્ષીની મદદ લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે આધાર રાખવા માટે સુરક્ષિત નથી અને ફરીથી આ બાળ સાક્ષીના કથન તેમજ ફરિયાદી અને અન્ય સાક્ષીઓના કથન વચ્ચે ગંભીર વિરોધાભાસ હોવાનું જણાય છે. મરણ જનારની પત્ની સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો હોવાની આખી થિયરી ફરિયાદીના માત્ર દાવો કરવા સિવાય અન્ય કોઈ સાક્ષી દ્વારા ક્યાંય પણ પુરવાર થતી નથી અને આ કેવળ દાવાને ફતેસિંધ બારિયાના કથનમાંથી જોવાની જરૂર છે. તે જ ભારે વિરોધાભાસમાં છે જે ફરિયાદપક્ષના કેસમાં કોઈ વિશ્વાસ જગાડશે નહીં.

ડ. આ સંદર્ભમાં, જોઈ શકાય છે કે ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ બાળ સાક્ષી ભૂપતની આસપાસ જ ઘૂમે છે, જે નાની ઉંમરના છે અને તેથી, આ બાળ સાક્ષીની વિશ્વસનીયતા અને જુબાનીનું મૂલ્યાંકન ખૂબ જ કાળજીપૂર્વક કરવાનું રહે છે અને તેને અન્ય સમર્થનકારી સામગ્રી દ્વારા સારી રીતે સમર્થન મળવું જ જોઈએ. એવો કોઈ અફર સિદ્ધાંત નથી કે બાળ સાક્ષી પર વિશ્વાસ રાખી શકાય નહીં પરંતુ સાથે સાથે, એક સિદ્ધાંત એ છે કે બીજા લોકોએ તેને શું કહ્યું છે તેનાથી બાળ સાક્ષી પ્રભાવિત થવાની સંભાવના ધરાવે છે અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા જેની તપાસ કરવામાં આવી છે તે ભૂપત સાથે પણ આ જ બન્યું છે. તેમની

જુબાનીનું પૃથ્થકરણ દર્શાવે છે કે કોના કોના નામો આપવાના છે તે ગામના લોકો દ્વારા તેમને પહેલાથી જ શીખવવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને ઉલટાવવા માટે આ પુરાવા પર આટલો ભારે વિશ્વાસ મૂકવો શક્ય નથી. બાળ સાક્ષીની જુબાની અને વિશ્વસનીયતા અંગેના સિદ્ધાંતના મુદ્દા પર, આ અદાલતને રાજકુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ, જે (૨૦૧૪)૫ એસ.સી.સી. પાના ૩૫૩ પર રિપોર્ટ થયેલ છે તેના કેસમાં રજૂ કરવામાં આવેલા મુદ્દા પરના સિદ્ધાંતથી સમર્થન મળે છે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા નં. ૧૮ અને ૧૯ માં આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૮. કાયદાનો આ એક સ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે દરેક સાક્ષી જુબાની આપવા માટે સક્ષમ છે સિવાય કે અદાલત એવું માને કે નાની ઉંમર અથવા અતિશય વૃદ્ધાવસ્થા અથવા બીમારીના કારણે અથવા તેની માનસિક કે શારીરિક સ્થિતિના કારણે તેને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નને સમજવામાં અથવા વ્યાજબી જવાબો આપવામાં રોકવામાં આવેલ છે. તેથી, અદાલતે સંજોગો પરથી એવો અભિપ્રાય બાંધવાનો રહે છે કે સાક્ષી સત્ય બોલવાની ફરજ સમજવા માટે સમર્થ છે કે કેમ, અને વધુમાં બાળ સાક્ષીના કિસ્સામાં, અદાલતે એ ખાતરી કરવાની રહે છે કે સાક્ષીને શીખવવામાં આવ્યું ન હોય. આમ, બાળ સાક્ષીના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન વધુ કાળજીપૂર્વક અને વધુ સાવચેતી સાથે થવું જોઈએ કારણ કે બાળક અન્ય લોકો તેને જે કહે છે તેનાથી પ્રભાવિત થવાની સંભાવના ધરાવે છે.

ટ્રાયલ કોર્ટે એ ખાતરી કરવી જ જોઈએ કે બાળક સાચા કે ખોટા વચ્ચેનો ભેદ પારખવા સક્ષમ છે કે કેમ અને તે તેને પ્રશ્નો પૂછીને જ નક્કી કરી શકાય છે.

૧૯. આ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ વિ. રમેશ અને અન્ય (૨૦૧૧) જ એસ.સી.સી. ૭૮૬ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. (કિ) ૮૯૭ : ૨૦૧૧ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૧૯૫૬) ના કેસમાં, પોતાના મોટી સંખ્યાના ચુકાદાઓ પર વિચારણા કર્યા પછી નીચે મુજબ તારણ કાઢ્યું હતું:

"૧૪. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતાં, આ મુદ્દા પરના કાયદાનો સારાંશ એ રીતે આપી શકાય કે બાળ સાક્ષીની જુબાની માટે સમર્થનની જરૂર પડી શકે છે, પરંતુ જો તેની જુબાની અદાલતમાં વિશ્વાસ જગાડે અને તેમાં કોઈ અતિશયોક્તિ કે સુધારો ન હોય, તો અદાલત તેના પુરાવા પર આધાર રાખી શકે છે. બાળ સાક્ષીના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન વધુ સાવચેતી સાથે વધુ કાળજીપૂર્વક કરવું જોઈએ કારણ કે તેને શીખવવાની શક્યતા રહેલી છે. માત્ર એવા કિસ્સામાં જ્યાં રેકૉર્ડ પર એવા પુરાવા હોય કે બાળકને શીખવવામાં આવ્યું છે, અદાલત તેના નિવેદનને અંશતઃ અથવા સંપૂર્ણપણે રદ કરી શકે છે. જો કે, બાળકને શીખવવામાં આવ્યું છે કે નહીં તે અંગેનું અનુમાન તેની જુબાનીની વિગતો પરથી લગાવી શકાય છે."

(જુઓ: સૂર્યનારાયણ વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી.

૪૮૨) : (૨૦૧૧ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૮૧).”

૭. કાયદાની પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ એ છે કે બાળ સાક્ષી અને તેની વિશ્વસનીયતા દરેક કેસના સંજોગો પર આધાર રાખશે અને બાળ સાક્ષીના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે અદાલતે જે સાવચેતી ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ તે એ છે કે સાક્ષી વિશ્વાસપાત્ર હોવો જોઈએ અને તેનું વર્તન અન્ય કોઈ પણ સક્ષમ સાક્ષી જેવું હોવું જોઈએ અને તેને શીખવવામાં આવ્યું હોવાની કોઈ શક્યતા ન હોવી જોઈએ. હવે, હાલના કેસમાં સ્પષ્ટપણે પ્રતિબિંબિત થાય છે કે ઉલટતપાસમાં, બાળ સાક્ષી ભૂપતે જણાવ્યું છે કે ગામના લોકો દ્વારા અગાઉથી નક્કી કર્યા મુજબ વ્યક્તિઓના નામો આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, આ બાળ સાક્ષી પાસે ઉપલબ્ધ કોઈ મજબૂત સમર્થનના અભાવે, ગંભીર ગુનાઓ માટે વ્યક્તિઓને દોષિત ઠેરવવા માટે આ અદાલત માટે આ પ્રકારના પુરાવા પર આધાર રાખવો મુશ્કેલ છે અને તેથી, કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે રેકૉર્ડ પરની સમગ્ર સામગ્રી અને સમગ્ર રીતે પુરાવાનું સ્વતંત્ર પૃથ્થકરણ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં કોઈ વિશ્વાસ જગાડતું નથી જેને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે માન્યો નથી. જે કારણો આપવામાં આવ્યા છે તેને ફગાવી દેવા શક્ય નથી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને અનુરૂપ છે અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સહમત છીએ.

૮. આ તારણ પર આવતી વખતે, અમે અપીલ ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરવા માટેના માપદંડો શું છે તે હકીકત પ્રત્યે પણ અજાણ નથી. અપીલ ક્ષેત્રાધિકારના ઉપયોગના મુદ્દા પર આ એક સુવ્યાખ્યાયિત સિદ્ધાંત છે જે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વારંવાર પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યો છે અને વાદગ્રસ્ત હુકમ અને ચુકાદો પસાર કરવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે કોઈ ભૂલ કરી નથી તેવા અમારા તારણને વધુ મજબૂત કરવા માટે કેટલાક અવતરણો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. સદર અવતરણો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

૯. રેકૉર્ડ પર પ્રવર્તતી ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં, હવે જો આપણે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તાજેતરના સમયના શ્રેણીબદ્ધ ચુકાદાઓ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદાના સિદ્ધાંતનું પૃથ્થકરણ કરીએ, તો અમારો અભિપ્રાય છે કે અપીલ ગ્રાહ્ય રાખવાને પાત્ર નથી અને તેથી, આ સંબંધિત સિદ્ધાંતોને અમે પ્રશ્નાસ્પદ મુદ્દા માટે સામગ્રી તરીકે ટાંકવા માંગીએ છીએ. એમ.એસ. નારાયણ મેનન ઉર્ફે મણિ વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામેની અપીલમાં હાઈકોર્ટની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. ચુકાદાના પેરા ૫૪ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૫૪. કોઈપણ સંજોગોમાં હાઈકોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલ ગણીને

અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી હોય, તો તે હકીકતમાં રિવિઝનલ સત્તાનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છોડી મૂકનારા ચુકાદા સામે અપીલ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, હાઈકોર્ટે કાયદાના સુપ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈતા હતા કે જ્યાં બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૯.૧ વધુમાં, ચંદ્રપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા નં. ૪૨ માં નીચેના સિદ્ધાંતો આપ્યા છે:

“૪૨. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પરથી, અમારા સ્પષ્ટ અભિપ્રાય મુજબ, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છે:

(૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવાના આધારે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા અને પુનઃવિચારણા કરવાની પૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત મૂકતો નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના

પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો, સારા અને પૂરતા આધાર, ખૂબ મજબૂત સંજોગો, વિકૃત તારણો, સ્પષ્ટ ભૂલો, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને કાપવાનો નથી. આવી શબ્દાવલીઓ પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર આવવાની અદાલતની સત્તા કાપવા કરતાં નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે ભાષાકીય શણગારના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જ જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બમણું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની પાસે નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિનો દોષ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો છુટકારો મેળવ્યો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને દ્રઢ થાય છે.

(પ) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણને ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૯.૨ સુપ્રીમ કોર્ટે ગોલબાર હુસૈન અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ અસમ અને અન્ય, જે (૨૦૧૫) ૧૧ એસ.સી.સી. ૨૪૨ પર રિપોર્ટ થયેલ છે તેના કેસમાં પેરા ૬, ૭ અને ૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૬. હાલના કેસમાં બે મુદ્દાઓ પર વિચારણા કરવાનો સમાવેશ થાય છે. પ્રથમ નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ છે. બીજું, કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીના સમર્થન વિના આરોપી વ્યક્તિઓને દોષિત ઠેરવવા માટે પી.ડબલ્યુ.-૪ અને પી.ડબલ્યુ.-૫ ની જુબાનીઓની પૂરતા પ્રમાણમાં હોવાપણું અને હોસ્ટાઈલ થઈ ગયેલા પી.ડબલ્યુ.-૮ ના કથનના મૂલ્યાંકનને આવરી લેતા હોસ્ટાઈલ સાક્ષીના નિવેદનની સુસંગતતા છે.

૭. પ્રથમ મુદ્દા પર, નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના કાનૂની સિદ્ધાંતો આ અદાલત દ્વારા અસંખ્ય કેસોમાં પુનઃરાચ્યારવામાં આવ્યા છે. આ અદાલતે ચંદ્રપ્પા અને અન્ય

વિ. સ્ટેટ ઓફ કાર્ડિટ, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં પાંચ સામાન્ય સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ તારવ્યા હતા:

“(૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવાના આધારે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા અને પુનઃવિચારણા કરવાની પૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત મૂકતો નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, ‘મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો’, ‘સારા અને પૂરતા આધાર’, ‘ખૂબ મજબૂત સંજોગો’, ‘વિઠ્ઠલ તારણો’, ‘સ્પષ્ટ ભૂલો’, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને કાપવાનો નથી. આવી શબ્દાવલીઓ પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર આવવાની અદાલતની સત્તા કાપવા કરતાં નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે ‘ભાષાકીય શણગાર’ ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જ જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકનારા કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બમણું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની પાસે નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિનો દોષ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો છુટકારો મેળવ્યો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને દ્રઢ થાય છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકનારા તારણને ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.” (ભાર આપ્યો છે)

૮. અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં કદુ ઉર્ફે મસીહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૨૦૦૬) ૧૦ એસ.સી.સી. ૩૧૩ નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જ્યાં તેણે ઠરાવ્યું હતું કે;

“નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અપીલ અદાલતની સત્તા દોષસિદ્ધિ સામેની અપીલ સાંભળતી વખતે વાપરવામાં આવતી

સત્તા કરતાં કમ નથી. બંને પ્રકારની અપીલોમાં સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા અસ્તિત્વમાં છે. જો કે, એક મહત્વપૂર્ણ તફાવત એ છે કે નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમમાં અપીલ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત હોય અને અપનાવવામાં આવેલો અભિપ્રાય વ્યાજબી અને સંભવ હોય. તે માત્ર એટલા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવશે નહીં કે જુદો અભિપ્રાય શક્ય છે. અપીલ અદાલત એ પણ ધ્યાનમાં રાખશે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાનું અનુમાન છે અને આરોપી કોઈપણ શંકાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. વધુમાં જો તે હસ્તક્ષેપ કરવાનું નક્કી કરે છે, તો તેણે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયથી અલગ પડવા માટે કારણો દર્શાવવા જોઈએ'."

૯.૩ હજુ અન્ય એક ચુકાદામાં ઉપેન્દ્ર પ્રધિ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસસા, જે (૨૦૧૫) ૧૧ એસ.સી.સી. ૧૨૪ પર રિપોર્ટ થયેલ છે તેમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અપીલમાં નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હાઈકોર્ટના હુકમ સાથે કામ કરતી વખતે, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૪. પ્રથમ પ્રશ્ન વિચારણા હેઠળ લેતાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જો બે અભિપ્રાયો હોય જે પુરાવાની ચકાસણી અને કાયદાની અમલવારી પરથી તારવી શકાતા હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતા અભિપ્રાયને અપનાવવો જોઈએ. આ

અદાલત દ્વારા તેને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે. નરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૨૦૦૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૬૯૯ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૩૨૪૯) માં, આ અદાલતે નિર્દોષતાના અનુમાનને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપી છે અને આગળ જઈને એવું કહ્યું છે કે:

"૩૦. હવે એ સુપ્રસ્થાપિત છે કે શંકાનો લાભ આરોપીનો હતો. તે વધુમાં પાયાનું છે કે શંકા, ગમે તેટલી ગંભીર હોય, તે પુરવાર થયેલી બાબતનું સ્થાન લઈ શકતી નથી. એ પણ સમાન રીતે સુપ્રસ્થાપિત છે કે 'હોઈ શકે છે' અને 'હોવું જ જોઈએ' વચ્ચે લાંબુ અંતર છે.

૩૧. એ પણ સર્વવિદિત છે કે જ્યાં એલિબી (અન્યત્ર હાજરી) નો બચાવ લેવામાં આવ્યો હોય તેવા કિસ્સામાં પણ, સાબિતીની જવાબદારી ફરિયાદપક્ષ પર રહે છે. નિર્દોષતાનું અનુમાન એ માનવ અધિકાર છે. જ્યારે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો પસાર કરવામાં આવે ત્યારે આવું અનુમાન વધુ મજબૂત બને છે. આ અદાલતે અસંખ્ય નિર્ણયોમાં ઉપલી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટેના કાનૂની સિદ્ધાંતો નક્કી કર્યા છે (જુઓ ધત્રા વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., મહાવીર સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને શૈલેન્દ્ર પ્રતાપ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.) જેનું હાઈકોર્ટ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

૩૩. આમ, અમે, પોસ્ટ-મોર્ટમ રિપોર્ટને ધ્યાનમાં રાખીને, એવા અભિપ્રાયના છીએ કે વિમલાબાઈના મૃત્યુનું કારણ જોકે રહસ્યમાં વીંટળાયેલું છે પરંતુ તેનો લાભ એપેલેન્ટ્સને મળવો જ જોઈએ કારણ કે બે શક્ય અભિપ્રાયો હોવાના કિસ્સામાં, આરોપીને સમર્થન આપતા અભિપ્રાયને બહાલ રાખવો જોઈએ." (ભાર આપ્યો છે)

૧૫. ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયને સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિ. રાજા રામ, (૨૦૦૩) ૮ એસ.સી.સી. ૧૮૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩ એસ.સી. ૩૬૦૧) માં વધુ પુનઃરાચ્યારવામાં આવ્યો છે, જેમાં આ અદાલતે આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૭. સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે આરોપીની નિર્દોષતાનું અનુમાન નિર્દોષ છોડી મૂકવાથી વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાય પ્રશાસનની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ દોરો એ છે કે જો કેસમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા પર બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય, એક આરોપીના દોષ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરતો હોય, તો આરોપીની તરફેણ કરતા અભિપ્રાયને અપનાવવો જોઈએ. અદાલતની પરમ

વિચારણા ન્યાયનો અન્યાય અટકે તે સુનિશ્ચિત કરવાની છે. દોષિતને નિર્દોષ છોડી મૂકવાથી ઉદ્ભવી શકતો ન્યાયનો અન્યાય એ નિર્દોષને સજા કરવાથી કમ નથી. એવા કિસ્સામાં જ્યાં ગ્રાહ્ય પુરાવાને અવગણવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં કોઈપણ આરોપીએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે કેમ તે સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુસર, જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા હોય તેવા કેસમાં પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની ફરજ અપીલ અદાલત પર લાદવામાં આવે છે. (જુઓ ભગવાન સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી.) નિર્દોષ છોડી મૂકનારા ચુકાદા સામેની અપીલ પર વિચારણા કરતી અપીલ અદાલતે અનુસરવાનો સિદ્ધાંત માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરવાનો છે જ્યારે તેમ કરવા માટે નિર્ણાયક અને મજબૂત કારણો હોય. જો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય હોય, તો તે હસ્તક્ષેપ માટેનું એક નિર્ણાયક કારણ છે." (ભાર આપ્યો છે).

૧૬. તેથી, એપેલેન્ટના વિદ્વાન કાઉન્સેલની એ દલીલ કે હાઈકોર્ટે આરોપી એપેલેન્ટને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમને ઉલટાવવામાં ભૂલ કરી છે, તે યોગ્ય ઠરે છે. વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ તેમને શંકાનો લાભ આપવા માટે સાચા હતા. આરોપી/એપેલેન્ટની તરફેણ કરતા અભિપ્રાય પર વિચાર કરવો પડશે અને અમે તેના દોષનો નિર્દેશ કરતા વિપરીત અભિપ્રાયને ફગાવીએ છીએ.

૧૭. અમારો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે હાઈકોર્ટે એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા

લેવામાં આવેલા નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈતો ન હતો, કારણ કે પસાર કરાયેલો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરકાનૂની, વિકૃત ન હતો અને તેનાથી ન્યાયનો અન્યાય થયો ન હતો. હાઈકોર્ટના રિવિઝનલ ક્ષેત્રાધિકારના અવકાશ પર, આ અદાલતે બિંદેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૨૦૦૨) ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૨ એસ.સી. ૨૯૦૭) માં ઠરાવ્યું છે,

"કે સ્પષ્ટ ગેરકાનૂનીતા, વિકૃતિ અને ન્યાયના અન્યાયના અભાવે, હાઈકોર્ટ માત્ર એટલા માટે આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂકનારા સમવર્તી તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ન્યાયી ઠરશે નહીં કારણ કે પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકન પર તેને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની જુબાની વિશ્વાસપાત્ર માલૂમ પડી હતી જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે વિપરીત અભિપ્રાય લીધો હતો."

અમારી સમક્ષની બાબતમાં આવી સ્થિતિ છે અને અમારો અભિપ્રાય છે કે એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ઉપેન્દ્ર પ્રધિને નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં હાઈકોર્ટ ખોટી હતી.

૧૮. આરોપી એપેલેન્ટના કાઉન્સેલ દ્વારા અમારી સમક્ષ દલીલ કરાયેલો બીજો આધાર કે, પી.ડબલ્યુ. ૧ અને પી.ડબલ્યુ. ૭ ની જુબાનીઓ ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી ન હતી, કારણ કે તેઓ હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ હતા, તે ટકતો નથી.

અમારો અભિપ્રાય છે કે હિત ધરાવતા સાક્ષીઓની જુવાનીઓ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ અને વજનદાર હોય છે. કોઈ પણ માણસ સાચા ગુનેગારને છોડી દેવા અને નિર્દોષ વ્યક્તિને ફસાવવા તૈયાર થશે નહીં. આ અભિપ્રાયને મોહમ્મદ ઇશાક વિ. સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ, (૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૫૮૧ માં આ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા સમર્થન મળ્યું છે.

૨૨. તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, અમે આ અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વાદગ્રસ્ત હુકમ અને ચુકાદો રદબાતલ કરીએ છીએ. આ અદાલતના તારીખ ૧૫.૦૪.૨૦૧૪ ના હુકમથી એપેલેન્ટને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે. તેના જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે.”

૯.૪ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સુરેશકુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, (૨૦૧૩) ૧૬ એસ.સી.સી. ૩૫૩ ના કેસમાં આપેલા અન્ય એક ચુકાદામાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જો બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય, તો હાઈકોર્ટે આરોપીની તરફેણમાં નમવું જોઈએ અને નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. નિર્ણયના સંબંધિત અવલોકનો પેરા ૫૫, ૫૬ અને ૫૭ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૫૫. બીજી દલીલ એ છે કે હાઈકોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં

હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈતો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય, તો હાઈકોર્ટે આરોપીની તરફેણમાં નમવું જોઈએ અને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૫૬. થોડા વર્ષો પહેલાં, આ વિષય પરના કાયદાને મોટી સંખ્યાના નિર્ણયોમાંથી તારવવામાં આવ્યો હતો અને ધુરે લાલ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., (૨૦૦૮) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૫૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. (સપ્લી) ૧૩૧૮ : ૨૦૦૮ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬૦૮૯. ૬૫૮૮) માં નીચે મુજબ સારાંશ આપવામાં આવ્યો હતો:

"૧. ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલોમાં અપીલ અદાલત પુરાવાની સમીક્ષા કરી શકે છે. પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની તેની સત્તા વ્યાપક છે અને અપીલ અદાલત રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરી શકે છે. તે હકીકત અને કાયદા બંનેના સંબંધમાં ટ્રાયલ કોર્ટના તારણની સમીક્ષા કરી શકે છે.

૨. ગુનો સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી આરોપીને નિર્દોષ માનવામાં આવે છે. જ્યારે આરોપી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હતો ત્યારે તેની પાસે આ અનુમાન હતું. ટ્રાયલ કોર્ટનું નિર્દોષ છોડી મૂકવું એ અનુમાનને મજબૂત બનાવે છે કે તે નિર્દોષ છે.

૩. ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને યોગ્ય અથવા યોગ્ય વજન અને વિચારણા આપવી જ જોઈએ. આ ખાસ કરીને ત્યારે સાચું છે જ્યારે સાક્ષીની વિશ્વસનીયતાનો પ્રશ્ન હોય. હાઈકોર્ટ માટે પુરાવાનો જુદો અભિપ્રાય લેવો પૂરતો નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ ખોટી હતી તેવું ઠરાવવા માટે મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો પાછા હોવા જોઈએ.

ઉપરોક્તના પ્રકાશમાં, જો હાઈકોર્ટ અને અન્ય અપીલ અદાલતો ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમને રદ કરવા અથવા અન્યથા ખતેલ પહોંચાડવા જઈ રહી હોય તો તેણે અસંખ્ય ચુકાદાઓ દ્વારા સ્પષ્ટ થયેલા સુપ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જોઈએ:

૧. અપીલ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ છોડી મૂકનારા હુકમને માત્ર ત્યારે જ રદ કરી શકે છે અથવા અન્યથા ખતેલ પહોંચાડી શકે છે જો તેની પાસે તેમ કરવા માટે "ખૂબ જ મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો" હોય. અસંખ્ય કિસ્સાઓ બને છે જેમાં અપીલ અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ફગાવી દેવા માટે "ખૂબ જ મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો" હોય. "ખૂબ જ મજબૂત અને નિર્ણાયક કારણો" ત્યારે અસ્તિત્વમાં હોય છે જ્યારે:

(૧) હકીકતોના સંબંધમાં ટ્રાયલ કોર્ટનું તારણ સ્પષ્ટપણે ખોટું હોય;

- (૨) ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય કાયદાના ભૂલભરેલા અભિપ્રાય પર આધારિત હતો;
- (૩) ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાનું પરિણામ "ન્યાયનો ગંભીર અન્યાય" થવાની શક્યતા છે;
- (૪) પુરાવા સાથે કામ કરવામાં ટ્રાયલ કોર્ટનો સમગ્ર અભિગમ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર હતો;
- (૫) ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે અન્યાયી અને અયોગ્ય હતો;
- (૬) ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાને અવગણ્યા છે અથવા મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને ખોટી રીતે વાંચ્યા છે અથવા મરણોન્મુખ નિવેદનો/બેલેસ્ટિક નિષ્ણાતનો રિપોર્ટ વગેરે જેવા મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજોને અવગણ્યા છે.
- (૭) આ ચાટી દષ્ટાંતરૂપ છે, સંપૂર્ણ નથી."

૫૭. સુરેશ કુમારના વિદ્વાન કાઉન્સેલે એસ.અનિલ કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૧૩) ૭ એસ.સી.સી. ૨૧૯ : (૨૦૧૩ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૬૧૮૦) નો ઉલ્લેખ કર્યો ખાસ કરીને રિપોર્ટના પેરા ૧૪ નો જેમાં રોહતાશ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, (૨૦૧૨) ૬ એસ.સી.સી. ૫૮૯ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૨૨૯૭ : ૨૦૧૨ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૩૩૧૮) પર એવું તારણ કાઢવા માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો કે "માત્ર અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યાં નિર્ણાયક સંજોગો હોય અને જ્યાં અપીલમાં ચુકાદો વિકૃત માલૂમ પડે, ત્યાં જ હાઈકોર્ટ નિર્દોષ છોડી મૂકનારા

હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે." રોહતાશ માં વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"અપીલ અદાલતે આરોપીની નિર્દોષતાના અનુમાનને ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ અને વધુમાં ટ્રાયલ કોર્ટનું નિર્દોષ છોડી મૂકવું એ નિર્દોષતાના અનુમાનને મજબૂત બનાવે છે. જ્યાં અન્ય અભિપ્રાય શક્ય હોય ત્યાં રૂટિન રીતે હસ્તક્ષેપ કરવાનું ટાળવું જોઈએ, સિવાય કે હસ્તક્ષેપ માટે સારા કારણો હોય. (જુઓ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિ. તલેવાર, (૨૦૧૧) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૬૬ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. ૨૨૭૧ : ૨૦૧૧ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬બલ્યુ. ૩૮૮૯) ગોવિંદરાજુ વિ. સ્ટેટ (૨૦૧૨) ૪ એસ.સી.સી. ૭૨૨ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૧૨૯૨ : ૨૦૧૨ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬બલ્યુ. ૧૯૯૪)."

૧૦. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, નિર્દોષ છોડી મૂકવાની અપીલમાં બેસીને અપીલ અદાલતે ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવી કારણમીમાંસા આપવાની જરૂર નથી, જ્યારે અપીલ અદાલત આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકતી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપેલા કારણો સાથે સહમત હોય. હાલના કેસમાં, અપીલમાં ચુકાદો આપતી અદાલત તરીકે ફરજિયાતપણે અમે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની સ્વતંત્ર રીતે તપાસ કરી છે અને ટ્રાયલ કોર્ટે આપેલા કારણો સાથે સામગ્રીની સરખામણી કરી છે અને તેથી, અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કાઢવામાં

આવેલા તારણને રદ કરવા માટે પૂરતો કેસ બનતો નથી અને તેથી, તારણો અને આખરી નિષ્કર્ષ સાથે સંપૂર્ણ સહમત થઈને, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદા અને હુકમમાં હસ્તક્ષેપ ન કરવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ.

૧૧. હાલની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે. સેશન્સ કેસ નં. ૧૧૮/૨૦૦૫ માં વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧૦, પંચમહાલ એ ટ ગોધરા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૪/૧૨/૨૦૦૫ ના નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ અને ચુકાદાને આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે. જામીન બોન્ડ, જો કોઈ હોય તો, રદ કરવામાં આવશે. રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સ તુરંત જ સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પાછા મોકલી આપવા.

(ન્યાયમૂર્તિ એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ)

(ન્યાયમૂર્તિ એ. જે. શાસ્ત્રી)

રાધન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત

અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.